

ERA FEDERA FEDERA FEDERA FEDERA FEDERA FED

Prawa pacjenckie w pyłaniach i odpowiedziach

PRAKTYCZNA ŚCIĄGAWKA

FEDERA FEDERA FEDERA FEDERA FEDERA FED

Prawa pacjentów w pytaniach i odpowiedziach

PRAKTYCZNA ŚCIĄGAWKA

Przypadki łamania praw pacjentek i pacjentów w gabinetach lekarskich, w szpitalach, na salach operacyjnych zdarzają się zbyt często. Wiele z tych przypadków zgłaszanych jest do nas. Chcemy poprawić tę sytuację. Wierzmy, że jednym ze sposobów jest większa świadomość pacjentek i pacjentów o tym, jakie mają prawa i jak mogą reagować.

Jako Fundacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny FEDERA koncentrujemy się w tej broszurze na zdrowiu reprodukcyjnym.

W dalszych fragmentach często będziemy posługiwać się określeniem „pacjentka”, ale chcemy podkreślić, że przywołane prawa przysługują każdej osobie bez względu na tożsamość płciową, orientację seksualną, ekspresję płciową lub cechy płciowe. Każda osoba może korzystać z naszych wskazówek i zwrócić się do nas po poradę.

Opracowanie merytoryczne: Kamila Ferenc

Korekta: Marta Paczkowska

Redakcja: Marta Paczkowska

Projekt okładki i skład: Julia Karwan-Jastrzębska

Fotografia: Fleur Kaan / Unsplash

FEDERA

FUNDACJA NA RZECZ KOBIEI I PLANOWANIA RODZINY

ul. Nowolipie 13/15, 00-150 Warszawa

22 635 93 95

federa.org.pl

kontakt@federa.org.pl

TELEFON ZAUFANIA FEDERY – **22 635 93 92** pon-pt w godzinach 16:00-20:00

MASZ PYTANIE DOTYCZĄCE PRZERYWANIA CIĄŻY? info@federa.org.pl

POTRZEBUJESZ PORADY Z ZAKRESU EDUKACJI SEKSUALNEJ? porady@ponton.org.pl

POTRZEBUJESZ PORADY PRAWNICZKI? pomocprawna@federa.org.pl

Warszawa, 2024

ISBN 978-83-88-568-70-1

Spis Treści

1. GDZIE ZNAJDZIESZ SWOJE PRAWA, czyli wykaz aktów prawnych, z których wynikają prawa pacjenckie i prawa do świadczeń zdrowia reprodukcyjnego.
2. NA CO SIĘ POWOŁAĆ, czyli konkretne prawa pacjenckie i konkretne przepisy.
3. KILKA ZŁOTYCH ZASAD, czyli o czym pamiętać, gdy ktoś łamie nasze prawa.
4. DRABINKA INTERWENCJI, czyli jakie kroki podjąć najpierw.
5. Q&A, czyli prawa pacjenckie w pytaniach i odpowiedziach.
6. KONTAKT DO NAS, czyli gdzie znajdziesz więcej informacji.

1. Gdzie znajdziesz swoje prawa?

[czyli wykaz aktów prawnych, z których wynikają prawa pacjenckie i prawa do świadczeń zdrowia reprodukcyjnego]

- ✦ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Art. 68:
 - ✦ Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.
 - ✦ Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.
 - ✦ Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.
 - ✦ Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.
 - ✦ Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.
- ✦ Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta,
- ✦ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty,
- ✦ Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży,
- ✦ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne,
- ✦ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ✦ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
- ✦ Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności,
- ✦ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej,
- ✦ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego,

- ✦ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej,
- ✦ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych,
- ✦ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2020 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania,
- ✦ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej,
- ✦ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 września 2015 r. w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

2. Na co się powołać?

[czyli konkretne prawa pacjenckie i konkretne przepisy]

PRAWO DO ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH

- ✦ odpowiadających aktualnej wiedzy medycznej,
- ✦ udzielanych z należytą starannością,
- ✦ w warunkach spełniających wymagania fachowe i sanitarne

Źródło: art. 6 ust. 1 i art. 8 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: lekarz powinien wykonywać świadczenia gwarantowane na NFZ (bezpłatne dla ubezpieczonych) jak zakładanie wkładki wewnątrzmacicznej czy profilaktyczna cytologia/mammografia (o ile placówka posiada odpowiedni kontrakt). Świadczenie powinno zostać wykonane zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, bez zbędnej zwłoki, w odpowiednich warunkach. Nie można uzależniać wykonania świadczenia od spełnienia przez pacjentkę warunków, których nie przewiduje prawo.

PRAWO DO ŻĄDANIA, ABY LEKARZ ZASIĘGNAŁ OPINII INNEGO LEKARZA LUB ZWOŁAŁ KONSYLIMUM LEKARSKIE

Źródło: art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: mamy prawo oczekiwać, żeby lekarz skonsultował nasz przypadek z innymi lekarzami.

PRAWO DO INFORMACJI

- ✦ stanie swojego zdrowia (rozpoznanie, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych i leczniczych, wynikach leczenia oraz rokowaniu)

Źródło: art. 9 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta o przysługujących prawach pacjenta; art. 11 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta o rodzaju i zakresie udzielanych świadczeń zdrowotnych; art. 12 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Informacja musi być podana w sposób przystępny i zrozumiały. Lekarz powinien zamienić język fachowy na język prosty, unikać specjalistycznej terminologii, odpowiedzieć na wszystkie pytania. Pacjentka ma prawo prosić o wyjaśnienia tak długo, aż informacja, którą przekazuje lekarz, będzie w pełni zrozumiała, a wszystkie wątpliwości wyjaśnione. Informacje mają być przekazywane z inicjatywy lekarza, który nie może tylko czekać na pytania pacjentki.

Przykład: lekarz ma obowiązek poinformować, że istnieją medyczne wskazania do przerwania ciąży, o obowiązkowych badaniach w czasie ciąży czy o istnieniu Programu Badań Prenatalnych.

PRAWO DO PRZEDSTAWIENIA SWOJEGO ZDANIA

- po uzyskaniu informacji o stanie swojego zdrowia

Źródło: art. 9 ust. 5 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

PRAWO DO ZACHOWANIA W TAJEMNICY INFORMACJI ZWIĄZANYCH Z PACJENTKĄ (także po śmierci)

Źródło: art. 13 i 14 ustawy i prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: nie wolno ujawniać żadnych informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu medycznego: orientacji seksualnej, zakażenia infekcją przenoszoną drogą płciową, powodu hospitalizacji itd.

PRAWO DO WYRAŻENIA ZGODY NA UDZIELENIE ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH LUB ODMOWY TAKIEJ ZGODY

Źródło: art. 16 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: personel medyczny musi uzyskać zgodę pacjentki rodzącej na nacięcie krocza czy podanie oksytocyny.

PRAWO DO POSZANOWANIA INTYMNOŚCI I GODNOŚCI PACJENTKI

art. 20 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: wykluczone są komentarze personelu medycznego o charakterze oceniającym, poniżającym, obrażającym, szantażującym, zmuszającym itd.

PRAWO DO LECZENIA BÓLU

art. 20a ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

PRAWO DO OBECNOŚCI OSOBY BLISKIEJ

art. 21 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

„Osoba bliska” oznacza:

- ✦ małżonka,
- ✦ krewnego do drugiego stopnia,
- ✦ powinowatego do drugiego stopnia w linii prostej,
- ✦ przedstawiciela ustawowego,
- ✦ osobę pozostającą we wspólnym pożyciu (również w związku jednopłciowym),
- ✦ osobę wskazaną przez pacjentkę – nie zawsze musi więc to być rodzina ani partner(ka).

Odmowa może nastąpić tylko w przypadku istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentki/pacjenta; odmowę odnotowuje się w dokumentacji medycznej

Przykład: pacjentka w ciąży ma prawo odbywać badanie USG w towarzystwie np. partnera lub przyjaciółki.

PRAWO DO WYRAŻENIA ZGODY LUB JEJ BRAKU NA OBECNOŚĆ INNYCH OSÓB PRZY UDZIELANIU ŚWIADCZENIA ZDROWOTNEGO

Źródło: art. 22 ust. 2 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: należy zawsze pytać pacjentkę, czy wyraża zgodę na obecność studentów/studentek medycyny w czasie np. badania ginekologicznego.

PRAWO DO DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ

Źródło: art. 23–27 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Skierowania, wyniki badań czy karty wizyt składają się na dokumentację medyczną i przechowywane są przez podmiot leczniczy. Mamy jednak prawo do wglądu w naszą dokumentację medyczną i kopiowania jej. Pierwsze ksero dokumentacji medycznej należy się nam za darmo.

Przykład: w każdej chwili możemy pójść do przychodni lub szpitala i zażądać skserowania dla nas lub zgrania na płytę naszej dokumentacji medycznej.

PRAWO DO SPRZECIWU WOBEC OPINII LUB ORZECZENIA LEKARZA

Źródło: art. 31–32 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: w razie odmowy wykonania aborcji przez lekarza, pacjentka może odwołać się (złożyć sprzeciw) do Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta.

PRAWO PACJENTKI/PACJENTA DO KONTAKTU Z INNYMI OSOBAMI

Źródło: art. 33 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: w ramach możliwości i warunków panujących w danej placówce medycznej należy umożliwić pacjentom odbywanie odwiedzin lub chociaż

kontakt telefoniczny z bliskimi.

PRAWO DO OPIEKI DUSZPASTERSKIEJ

Źródło: art. 36–37 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Realizacja tego prawa nie oznacza konieczności zatrudnienia kapelana na etat, wymaga jedynie umożliwienia kontaktu na życzenie pacjentki z duchownym jej wyznania i pokrycia związanych z tym kosztów przez podmiot leczniczy wykonujący działalność stacjonarną i całodobową. Opieka ta może być sprawowana przez wzywanie duchownego w sytuacji, kiedy pacjentka zgłasza taką potrzebę. W szczególności należy zadbać, by spotkania z duchownym nie naruszały praw innych pacjentek, czyli np. odbywały się poza salami szpitalnymi i z zachowaniem wymaganego reżimu sanitarnego.

3. Kilka złotych zasad

[czyli o czym pamiętać, gdy ktoś łamie nasze prawa]

1. Bądź asertywna, pokaż, że znasz swoje prawa. Wskaż na akt prawny z listy podanej wyżej. Postaw granicę, jeśli czujesz, że atakowana jest Twoja godność. Zażądaj zaprzestania naruszeń i wpisania zastrzeżeń do dokumentacji medycznej.
2. Jeżeli czujesz, że lekarz wprowadza Cię w błąd np. odmawiając świadczenia z powodu rzekomej rejonizacji – poproś o podanie podstawy prawnej jego działań.
3. Wszelkie odmowy – przyjęcia do szpitala, wydania skierowania, wystawienia recepty, wykonania badania lub zabiegu – muszą być wpisane do dokumentacji z uzasadnieniem. Koniecznie o to zadбай i poproś o wydanie odmowy na piśmie.
4. W sytuacji podbramkowej zadбай o obecność świadka w czasie konsultacji lekarskiej np. osoby bliskiej, pielęgniarki. Notuj nazwiska i wypowiedzi.
5. Możesz nagrywać rozmowę 1 na 1 – tylko w celach dowodowych, nie możesz jej upubliczniać poza sądem lub organem.
6. Poproś o drugą opinię/konsylium lub zmianę lekarza.
7. Nagłośnij sprawę – opisz zdarzenie w mediach społecznościowych (przywołaj fakty, nie oceny, które mogą Cię narazić na odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych). To może uchronić inne osoby przed podobną sytuacją oraz powstrzymać sprawcę naruszeń przed dalszymi bezprawnymi czy nagannymi działaniami.
8. Skorzystaj z „drabinki interwencji”.

4. Drabinka interwencji

[czyli jakie kroki podjąć najpierw]

W razie odmowy świadczenia czy naruszenia Twoich praw masz do wyboru różne działania – stosuj gradację reakcji, zaczynając od najszybszych i relatywnie najprostszych działań:

- ✦ Jeśli ktoś z personelu medycznego naruszył Twoje prawa – porozmawiaj z przełożonym lub osobą kierującą placówką, opisz sytuację, zwróć się o interwencję. Jeśli to nie zadziała – zapowiedz kolejne kroki prawne, w wyniku których placówka może ponieść poważne konsekwencje.
- ✦ Skorzystaj z telefonicznej konsultacji prawnej z prawniczką z FEDERY i powołaj się na nią w rozmowie z lekarzem.
- ✦ Skontaktuj się z wojewódzkim konsultantem z danej dziedziny medycyny (namiary na nich znajdziesz na stronach urzędów wojewódzkich).
- ✦ Jeśli naruszono Twoje prawo jako pacjentki – złóż skargę do Rzecznika Praw Pacjenta.
- ✦ Jeśli nie zgadzasz się z opinią/orzeczeniem lekarskim – złóż sprzeciw do Komisji Lekarskiej przy Rzeczniku Praw Pacjenta.
- ✦ Jeśli odmówiono Ci wykonania gwarantowanego świadczenia zdrowotnego – złóż skargę do NFZ na nierealizowanie kontraktu. Za przypadki bezprawnej odmowy przerwania ciąży Rozporządzenie Ministra Zdrowia¹ przewiduje wręcz wprost kary finansowe dla szpitali.
- ✦ Jeśli doświadczyłaś naganego/nieetycznego traktowania – złóż skargę rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej.
- ✦ W razie spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, rozstroju zdrowia czy narażenia na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku – złóż zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia

¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 14 maja 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

przestępstwa.

- ✦ W razie naruszenia dóbr osobistych lub popełnienia błędów medycznych – załóż sprawę cywilną (omów to z naszym Zespołem Prawnym lub własnym prawnikiem/prawniczką).

Jeśli wyczerpano wszelkie możliwe środki prawne i odwoławcze w Polsce można złożyć skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu na naruszenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka np. zakazu niehumanitarnego i poniżającego traktowania, prawa do życia, do rzetelnego procesu, poszanowania życia prywatnego, wolności sumienia, zakazu dyskryminacji.

Składanie skarg i nagłaśnianie spraw pokazuje placówkom medycznym, że nie są bezkarne, dostarczają dowodów na nadużycia i naruszenia praw pacjentek oraz „tworzą” statystyki tych nadużyć potrzebne do rzecznictwa w celu zmiany systemowej na lepsze.

6. Q&A

[czyli prawa pacjentek w pytaniach i odpowiedziach]

Q1: Co robić, gdy lekarz w gabinecie krzyczy na mnie „Dlaczego jeszcze Pani nie zachodzi w ciążę?! Potem będzie Pani za stara!” lub w inny niewybredny sposób komentuje moje życie prywatne?

A1: W każdej chwili możesz przerwać taką wizytę i jeśli jest prywatna, żądać zwrotu pieniędzy – usługa nie została zrealizowana w sposób należyty. Możesz też stanowczo (ale bez podnoszenia głosu) zaprotestować, wskazując, że w ten sposób lekarz nie tylko narusza Twoje prawo do prywatności i decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji), ale także do poszanowania intymności i godności pacjenta (art. 20 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta). Warto zanotować nazwisko lekarza, datę i godzinę wizyty. W razie potrzeby, możesz nagrywać rozmowę bez pytania o zgodę lekarza. Jednakże takiego nagrania nie możesz umieścić w sieci – służy tylko jako Twoje zabezpieczenie w razie braku innych dowodów. Możesz złożyć skargę do przełożonego lekarza (kierownika placówki), a także do rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej. Możesz też powiadomić Rzecznika Praw Pacjenta. Na stronie federa.org.pl są dostępne wzory takich skarg. Całą sytuację możesz opisać w social mediach – skup się jednak na faktach „powiedział tak i tak”), a nie ocenach lekarza (pisanie publicznie, że jest „gburem” i „sadystą” może narazić Cię na odpowiedzialność za naruszenie jego dóbr osobistych).

Q2: Czy mogę otrzymać swoją dokumentację medyczną?

A2: Tak, dokumentacja medyczna jest przechowywana przez podmiot leczniczy (przychodnie, szpitale itp.), ale powinna być udostępniona: do wglądu, poprzez wykonanie kopii, wydanie oryginału za pokwitowaniem, przekazanie na nośniku elektronicznym. Za pierwsze udostęp-

nienie nie pobiera się opłaty, przy kolejnych taka opłata może być już naliczona, ale przepisy przewidują opłaty maksymalne – w razie wątpliwości, czy opłaty za ksero dokumentacji medycznej nie są za wysokie można to sprawdzić zaglądając do art. 28 ust. 4 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

Q3: W czasie ciąży miałam kontrolne USG. Chciałam, żeby uczestniczył w nim mój partner. Lekarz odmówił, powołując się na to, że regulamin szpitala tego zabrania.

A3: Lekarz nie miał racji. Pacjentka ma prawo do obecności osoby bliskiej podczas udzielania świadczenia zdrowotnego (art. 21 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta). Lekarz ma prawo odmówić w wyjątkowych sytuacjach, czyli tylko w przypadku istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentki. Odmowę powinien odnotować w dokumentacji medycznej. Regulamin szpitala jest aktem niższego rzędu niż ustawa, więc nie może wyłączać zawartych w niej praw.

Q4: W czasie ciąży miałam kontrolne USG. Chciałam, żeby uczestniczyła w nim moja partnerka. Lekarz odmówił powołując się na to, że nie jest ona ojcem dziecka i że w Polsce rodziny mogą być tylko heteroseksualne.

A4: Po pierwsze, wypowiedź lekarza była homofobiczna. Z tego powodu można złożyć na niego skargę do:

- a) przełożonego (kierownictwa placówki);
- b) rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej;
- c) Rzecznika Praw Pacjenta;
- d) Rzecznika Praw Obywatelskich.

Pomocne wzory skarg znajdują się na stronie federa.org.pl.

Po drugie, nie jest to żaden argument dla odmowy wpuszczenia partnerki na badanie USG. Przepisy (art. 21 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta) dają pacjentkom prawo do obecności osoby bliskiej podczas

udzielania świadczenia zdrowotnego. Według definicji legalnej z tej samej ustawy „osoba bliska” to również osoba pozostającą we wspólnym pożyciu lub osoba wskazaną przez pacjenta. W związku z tym lekarz nie miał prawa odmówić obecności partnerki.

Q5: Jestem w 20. tygodniu ciąży. U płodu stwierdzono wadę letalną. Lekarz odmawia przerwania ciąży, powołując się na to, że prawo tego zakazuje. Co robić?

A5: 22. października 2020 r., Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok (sygn. akt K 1/20), w którym stwierdził, że przerwanie ciąży w przypadku, gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu jest niekonstytucyjne. Wyrok ten został uznany za obarczony wadami prawnymi², nie powinien więc wywierać skutków prawnych. W praktyce jednak szpitale stosują ten wyrok. Wciąż jeszcze możliwe jest przerwanie ciąży w szpitalu z uwagi na zagrożenie dla zdrowia lub życia. Zdrowie ma aspekt fizyczny i psychiczny³. W związku z tym możesz odbyć konsultację ze specjalistą psychiatrii, który oceni, jak fakt pozostawiania w ciąży embriopatologicznej wpływa na Twoje zdrowie psychiczne. Bardzo często taki stan określany jest jako zagrożenie dla zdrowia psychicznego. Przerwanie ciąży z uwagi na zagrożenie dla zdrowia psychicznego jest gwarantowanym świadczeniem zdrowotnym, jest w pełni legalne i nie ma limitu czasowego. W takim przypadku warto złożyć podanie o przeprowadzenie aborcji na piśmie i skontaktować się z FEDERĄ. Od lat zajmujemy się takimi przypadkami, podpowiemy, jak postępować i ewentualnie przekierujemy do lepszego szpitala. Składamy też skargi na odmowę aborcji do Rzecznika Praw Pacjenta i walczymy o zadośćuczynienia pieniężne od szpitali dla pacjentek.

2 Przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 14.12.2023 r. M.L. przeciwko Polsce.

3 Potwierdza to Rzecznik Praw Pacjenta, Rzecznik Praw Obywatelskich, Komitet Bioetyki PAN, Polskie Towarzystwo Ginekologów i Położników, Polskie Towarzystwo Zdrowia Seksualnego i Reprodukcyjnego.

Q6: Mam 36 lat i zaszłam w ciążę. Czy powinnam zrobić jakieś specjalistyczne badania?

A6: W pierwszej kolejności warto zapoznać się z kalendarzem podstawowych badań dla kobiet w ciąży. Możesz zapytać o kalendarz swojego ginekologa lub zajrzeć na stronę federa.org.pl. W ramach Programu Badań Prenatalnych przysługują Ci bezpłatne badania przesiewowe, czyli test podwójny (PAPP-A + HCG wolna podjednostka beta) połączony z USG I trymestru. Badania przesiewowe sprawdzają ryzyko wystąpienia wad genetycznych u płodu i mogą być wskazaniem do przeprowadzenia pogłębionej diagnostyki. Wykaz pozostałych badań w ramach Programu Badań Prenatalnych znajdziesz w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych. Lekarz ma obowiązek poinformować Cię o Programie Badań Prenatalnych, ale warto samodzielnie go o to zapytać. Lekarz nie może odmówić wystawienia skierowania na badania prenatalne ze względu na klauzulę sumienia⁴.

Q7: Lekarz odmówił mi wystawienia recepty na antykoncepcję hormonalną, bo jak powiedział, „uznaje tylko naturalne metody planowania rodziny”. Miał takie prawo?

A7: Lekarz nie może narzucać swojego światopoglądu pacjentkom. Jedyny wyjątek to klauzula sumienia (regulowana w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty), czyli prawo odmowy udzielenia świadczenia zdrowotnego niezgodnego z sumieniem lekarza.

Prawo odmowy na podstawie klauzuli sumienia nie dotyczy jednak:

- a) wystawiania recept,
- b) wystawiania skierowania na badania,
- c) udzielania porad,
- d) wystawiania zaświadczenia o wystąpieniu przesłanki dopuszczającej przerwanie ciąży.

4 Mówi o tym Komitet Bioetyki PAN w stanowisku nr 4/2013.

O takich ograniczenia klauzuli sumienia mówi Komitet Bioetyki PAN w stanowisku nr 4/2013.

W opisywanej sytuacji lekarz nie miał prawa odmówić. Należy żądać od niego wpisania odmowy do dokumentacji medycznej i wydania jej na piśmie. Następnie trzeba powiadomić jego przełożonego, a od kierownictwa placówki żądać zdyscyplinowania lekarza lub wskazania innego. Można złożyć skargę do Rzecznika Praw Pacjenta, Rzecznika Praw Obywatelskich, NFZ i rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej. Wzory skarg znajdują się na stronie federa.org.pl.

Q8: Przyjmuję na stałe antykoncepcję hormonalną, którą przepisał mi ginekolog przyjmujący prywatnie. Czy naprawdę za każdym razem, gdy potrzebuję przedłużenia recepty, muszę iść do prywatnie do lekarza specjalisty i płacić za wizytę?

A8: Nie, nie jest to konieczne. Przedłużenia recepty na produkt leczniczy przepisany do stałego przyjmowania przez lekarza specjalistę może dokonać lekarz POZ, a nawet położna lub pielęgniarka z odpowiednimi uprawnieniami.

Q9: Potrzebuję antykoncepcji awaryjnej po niezabezpieczonym stosunku. Gdzie się udać?

A9: Część aptek uczestniczących w programie Ministerstwa Zdrowia wystawia tzw. recepty farmaceutyczne na antykoncepcję awaryjną i od razu ją sprzedaje (mapę aptek biorących udział w pilotażu MZ znajdziesz na pacjent.gov.pl/aktualnosc/antykoncepcja-awaryjna-w-aptekach). Receptę na środek antykoncepcji awaryjnej może wypisać także każdy lekarz. Możesz się udać do lekarza rodzinnego, ginekologa lub punktu świątecznej i nocnej opieki zdrowotnej (po 18:00, weekendy i święta). Przed zaleceniem lub przepisaniem antykoncepcji awaryjnej nie jest konieczne wykonanie specjalistycznych badań jak USG, cyto-

logia czy badania krwi, wystarczy wywiad lekarski⁵. Praktyka pokazuje, że polscy lekarze wymagają testu ciążowego, więc warto udać się na wizytę po wykonaniu testu. Jeśli jesteś już w ciąży, przyjęcie tabletki jest bezzasadne i stanowić może niepotrzebny koszt. Receptę może wystawić nawet lekarz POZ, bo w ramach jego porady lekarskiej mieści się m. in. ordynowanie leków. Receptę można uzyskać też w ramach teleporady. Listę miejsc, gdzie recepty są za darmo lub w zniżkowych cenach, znajdziesz na stronie federa.org.pl. Tabletkę można także dostać pod adresem dzienpo@riseup.net.

Preparat antykoncepcji awaryjnej należy zażyć jak najszybciej po niezabezpieczonym stosunku. Na rynku dostępne są dwa rodzaje produktów antykoncepcji doraźnej, zawierających inne substancje aktywne. Tabletkę z levonogestrem (Escapelle) należy zażyć w ciągu 72 godzin od współżycia, a tabletkę z octanem uliprystalu (ellaOne) – do 120 godzin. Zastosowanie preparatu nie zapewnia antykoncepcji w przypadku kolejnych stosunków płciowych. Do czasu rozpoczęcia następnego cyklu miesięczkowego zaleca się zabezpieczenie za pomocą godnej zaufania metody mechanicznej. Na stronie federa.org.pl znajdziesz szczegółową broszurę o antykoncepcji awaryjnej.

5 Europejska Agencja Leków w opinii z dnia 21 listopada 2014 r. (sygn. EMA/710568/2014) nt. produktu antykoncepcji awaryjnej o nazwie handlowej ellaOne stwierdza, że jest to lek na tyle bezpieczny, że nie jest potrzebna do jego przyjęcia kontrola lekarska. Niestety polskie przepisy wciąż wymagają recepty na ellaOne i inne środki antykoncepcji hormonalnej, w tym antykoncepcji doraźnej.

Q10: Jestem w procesie tranzycji i potrzebuję wizyty u ginekologa. Recepcjonistka, słysząc mój głos przez telefon, twierdzi, że nie mogę się zapisać na wizytę, bo nie jestem kobietą. Co robić?

A10: Absolutnie masz prawo do wizyty i nie powinno Cię spotkać takie traktowanie. Żądaj zapisania do lekarza, najlepiej pisemnie lub mailowo – wtedy masz dowód. W razie dalszej odmowy możesz złożyć skargę do:

- a) przełożonego (kierownictwa placówki),
- b) rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej,
- c) Rzecznika Praw Pacjenta,
- d) Rzecznika Praw Obywatelskich,
- e) oraz rozważyć pozew o naruszenie dóbr osobistych.

Pomocne wzory skarg znajdują się na stronie federa.org.pl.
Możesz się też skontaktować z Fundacją TransFuzja.

7. Kontakt

[czyli gdzie znajdziesz więcej wskazówek]

Zachęcamy do zaglądania na stronę federa.org.pl, gdzie znajduje się wiele przydatnych materiałów.

Potrzebujesz?

- ✦ porady lub interwencji w sprawie dostępu do aborcji (bez względu na powód) lub antykoncepcji? **Napisz na info@federa.org.pl lub zadzwoń pod numer 22 635 93 95** (telefon działa w godzinach pracy biura).
 - ✦ porady prawniczki? **Napisz na pomocprawna@federa.org.pl.**
 - ✦ porady ginekolożki? Zadzwoń na nasz **Telefon Zaufania (22 635 93 92)** lub **napisz na ginekolozki@federa.org.pl.**
 - ✦ porady położnej, farmaceutki, psycholożki, edukatorki seksualnej? **Zadzwoń na nasz Telefon Zaufania (22 635 93 92).** Telefon Zaufania działa od poniedziałku do piątku w godz. 16:00–20:00. Przed wyko-
- naniem telefonu sprawdź w grafiku na naszej stronie federa.org.pl, kto dyżuruje przy telefonie danego dnia.
- ✦ informacji o polecanych lekarzach i lekarkach ginekologii lub gdzie założyć wkładkę antykoncepcyjną na NFZ?
Napisz na monitoring@federa.org.pl.

ERA FEDERA FEDERA FEDERA FEDERA FED

FEDERA FEDERA FEDERA FEDERA FEDERA -